

N:o 177.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1909, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
upplåtelse till Stockholms stad af visst område utaf
Norra Djurgården m. m. (I. A.)*

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 217) af den 16 april 1909 har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att på de i ett vid nämnda statsrådsprotokoll fogadt aftal angifna villkor kronan må dels till Stockholms stad med äganderätt afstå ett i aftalet närmare angifvet område af Norra Djurgården, i areal innehållande omkring 1,460 kvadratmeter, dels ock afsäga sig den rätt, kronan må äga till vissa i aftalet jämväl angifna delar af Djurgårdens gärdesgårdsdistrikt med en areal af tillhoppa omkring 540 kvadratmeter.

Till berörda statsrådsprotokoll har departementschefen i ärendet anfört följande:

»Uti nådig proposition (n:o 82) till 1908 års Riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen medgifva, att en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan m. fl. myndigheter och institutioner, måtte få uppföras å kronan tillhörig mark inom kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm. Riksdagen, som fann behöfvét af en sådan byggnad ådagalagdt, ansåg emellertid den föreslagna platsen icke lämpligt vald samt afslog på denna grund propositionen. Rörande de närmare grunderna för detta beslut innehåller Riksdagens den 1 juni 1908 till Eders Kungl. Maj:t i ämnet aflåtna skrifvelse (n:o 4, punkt 32) följande:

»Den för ändamålet afsedda platsen inom kvarteret Kandidaten har Riksdagen emellertid icke ansett fullt lämpligt vald. Byggnaden skulle nämligen förläggas nära tomtens midt, invid en projekterad, tvärs öfver kvarteret gående gata. En sådan placering torde dock medföra svårighet att på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt utnyttja hela den dyrbara tomten, hvilken, då år 1906 fråga var väckt om dess försäljning till Stockholms stad, i sin helhet värderades till ett pris af öfver 1,000,000 kronor. Lämpligare skulle med hänsyn därtill vara att förlägga den ifrågasatta byggnaden antingen närmare Östermalmsgatan eller ock invid någon af Artilleri- eller Skepparegatorna. En sådan förläggning läser emellertid för närvarande icke kunna komma ifråga. Stockholms stad är nämligen ägare till ett område i hörnet mellan Artilleri- och Östermalmsgatorna, hvarjämte kronans rätt till det invid samma område belägna s. k. gärdesgårdsdistriktet är af staden bestridd. Vidare är en del af tomten invid Östermalms- och Skepparegatorna för närvarande upplåten till Hedvig Eleonöra församling, som där uppfört sin missionshydda. En del af platsen var upplåten under H. Maj:t Konung Oscar II:s lifstid, återstoden är upplåten tills vidare med ett års uppsägnings-tid. För att ifrågavarande byggnad skall kunna uppföras å plats inom kvarteret Kandidaten, som må kunna anses för ändamålet lämplig, måste alltså antingen uppgörelse först träffas med Stockholms stad, eller ock åtgärder vidtagas för att nämnda församlings nyttjanderätt till en viss del af kvarteret må upphöra, och har Riksdagen fördenskull ansett sig för närvarande icke böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Ehuru Riksdagen, därest de nu anmärkta hindren undanröjas, icke har något att erinra mot byggnadens förläggande till kvarteret Kandidaten, vill Riksdagen dock icke fastslå, att till byggnadsplats skall väljas detta kvarter, där under alla förhållanden grundläggningsarbetena synas komma att draga en mycket stor kostnad, utan må Eders Kungl. Maj:t, därest omständigheterna därtill föranleda, föreslå annan byggnadsplats.»

I anledning af hvad Riksdagen anfört, anbefalldes arméförvaltningens fortifikationsdepartement genom nådigt bref den 17 juni 1908 att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med nytt förslag till uppförande af ifrågavarande byggnad äfvensom med förslag till plats för densamma.

Fortifikationsdepartementet har i anledning häraf uti underdånig skrifvelse den 9 december 1908 afgifvit förslag till byggnadens uppförande samt därvid ifråga om byggnadsplatsen anfört följande. Då kronans äganderätt till det s. k. gärdesgårdsdistriktet, som ginge snedt öfver den tomt i kvarteret Kandidaten, hvarå förenämnda byggnad

enligt departementets åsikt borde förläggas, från Stockholms stads sida blifvit bestridd, hade underhandlingar om uppgörelse i godo med staden bragts å bane. Dessa underhandlingar hade ledt till ett förslag till markbyte, hvarigenom kronan skulle komma i full besittning af hela nämnda kvarter. Så snart förslaget blifvit godkänt af Stockholms stadsfullmäktige, ämnade fortifikationsdepartementet inkomma med ytterligare framställning i ärendet. Om detta förslag vunne Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens godkännande, förefunnes möjlighet att förlägga den nya byggnaden på hvilken del som helst af kvarteret Kandidaten. Visserligen funnes för närvarande i den sydöstra delen af nämnda kvarter uppförd en Hedvig Eleonora församling tillhörig s. k. församlingshydda, men församlingen ägde icke dispositionsrätt till den tomt, hvarå hyddan uppförts, längre än till den 1 april 1909. Då emellertid grundläggningsförhållandena å kvarterets sydvästra del vore betydligt fördelaktigare än å öfriga delar däraf, ansåge fortifikationsdepartementet, att krigshögskolebyggnaden lämpligast borde, såsom en bifogad situationsplan utvisade, förläggas till kvarterets sydvästra del utmed Artillerigatan. Enligt verkställd utredning skulle grundläggningskostnaderna för ifrågavarande byggnad å sistnämnda plats uppgå till 48 kronor för kvadratmeter af den bebyggda arealen, under det att, om byggnaden förlades utmed Östermalmsgatan, motsvarande kostnader skulle belöpa sig till 86 kronor för kvadratmeter. Å öfriga delar af kvarteret skulle kostnaderna blifva ännu högre.

Med anledning af hvad Riksdagen i sin ofvan omförmälda skrifvelse uttalat, hade fortifikationsdepartementet verkställt undersökningar rörande möjligheten att förlägga ifrågavarande byggnad till annan plats än å kvarteret Kandidaten utan att dock kunna finna, att någon för ändamålet lämpligare plats vore att tillgå.

Härefter har fortifikationsdepartementet uti underdånig skrifvelse den 5 innevarande april anmält, att ofvan omförmälda, mellan departementet och Stockholms stad förda underhandlingar i syfte att för kronans räkning förvärfva hela kvarteret Kandidaten numera slutförts. I sammanhang härmed hade emellertid fråga uppstått om reglering af kvarteren Ripan, Kandidaten, Studenten och Veterinären, och hade jämväl härom enighet uppnåtts. Resultatet af de förda underhandlingarna förelåge i ett vid skrifvelsen fogadt, den 15 december 1908 mellan departementet och Stockholms stads drätselnämnds första afdelning afslutadt kontrakt, hvilket den 29 mars 1909 godkäfts af stadens fullmäktige.

Stadsfullmäktiges godkännande af kontraktet är afgifvet under den förutsättning, att beslut kommer att i vederbörlig ordning fattas och

fastställas om sådant tillägg till stadsplanen för Ostermalm, att i densamma kommer att intagas viss del af Kungl. Djurgården, begränsad i norr af Valhallavägens norra gränslinie, utdragen österut till en bredd af 18 meter, och i öster af Skepparegatans östra gränslinje, utdragen norrut till den förlängda Valhallavägen, allt på sätt närmare angifves å omförmälda karta. Kontraktet innehåller hufvudsakligen följande bestämmelser. Kronan *dels* afstår till staden med full äganderätt och utan ersättning den för berörda reglerings genomförande till gator erforderliga, Kungl. Djurgården tillhöriga mark om tillhoppa omkring 9,445 kvadratmeter, *dels* afsäger sig den rätt, kronan må äga till de delar af det så kallade Djurgårdens gärdesgårdsdistrikt, som ingå i de nya gatudelarna med en sammanlagd areal af omkring 655 kvadratmeter, *dels* öfverlåter till staden med äganderätt viss del af Kungl. Djurgården, innehållande i areal omkring 1,460 kvadratmeter och ingående i det nya kvarteret Ripan, *dels* och afsäger sig slutligen den rätt, kronan må äga till de delar af Djurgårdens gärdesgårdsdistrikt, som ingå i kvarteret Ripan och det nya kvarteret Studenten med en areal af tillhoppa omkring 540 kvadratmeter. Staden däremot skall *ej mindre* till kronan med äganderätt öfverlämna såväl viss del i det nya kvarteret Kandidaten med en areal af omkring 1,020 kvadratmeter som en del om c:a 305 kvadratmeter i det nya kvarteret Veterinären, *än äfven* afsäga sig den rätt, som staden må äga till de delar af Djurgårdens gärdesgårdsdistrikt, som ingå i kvarteren Kandidaten och Veterinären med en sammanlagd areal af omkring 800 kvadratmeter. I öfrigt innehåller kontraktet bestämmelser om sättet för gatornas ordnande samt om tiden för tillträdet af de upplåtna områdena m. m.

De i kontraktet omförmälda områdena äro närmare angifna å en af stadsplaneingenjören G. von Segebaden upprättad karta med tillhörande promemoria, och torde dessa tillika med kontraktet äfvensom Stockholms stadsfullmäktiges drätselnämnds första afdelnings och nämnda fullmäktiges beredningsutskotts i ämnet afgifna utlåtanden få i afskrifter bifogas detta protokoll. (Bil. A—E).

Fortifikationsdepartementet, som ansett, att med fastställelse af det i kontraktet ifrågasatta tillägget till stadsplanen borde anstå, till dess öfriga med markbytet förenade villkor blifvit vederbörligen godkända, har vid kontraktets öfverlämnande till Eders Kungl. Maj:t hemställt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes, så snart stadsfullmäktiges beslut vunnit laga kraft, hvarom departementet komme att göra underdånig anmälan, i nådig proposition föreslå Riksdagen för dess del medgifva, att ifrågasvarande markbyte måtte få äga rum på de i kontraktet angifna villkor.

Med underdånig skrifvelse den 15 innevarande april har fortifikationsdepartementet slutligen öfverlämnat bevis, att stadsfullmäktiges öförmälda beslut samma dag blifvit fastställt af öfverståthållarämbetet.

Såsom af det här anförda framgår, har, på grund af hvad Riksdagen nästlidet är uttalat i fråga om plats för en tillämnad krigshögskolebyggnad, aftal träffats med Stockholms stad om markbyte i ändamål att åt kronan förvärfva äganderätt till hela kvarteret Kandidaten. I samband härmed har emellertid ansetts lämpligt att ordna stadsplan för detta kvarter och närmaste trakten däromkring, till följd hvaraf aftalet gifvits en vidsträcktare omfattning, än från början afsetts. De områden, som enligt aftalet skola af kronan afstås till staden, ingå den del af Norra Djurgården, som enligt medgifvande af 1905 års Riksdag får på det sätt kronan afhändas, att däraf till staden må kostnadsfritt med äganderätt upplåtas de delar, som enligt en blifvande stadsplan erfordras till gator m. m., samt att de återstående delarna må försälgas i den ordning, Kungl. Maj:t bestämmer. Den genom ifrågavarande kontrakt till Stockholms stad gjorda upplåtelsen utan ersättning af vissa till gator m. m. erforderliga områden af norra Djurgården, däri inbegripet de i nämnda områden ingående delar af det s. k. Djurgårdens gärdesgårdsdistrikt, kan alltså äga rum utan Riksdagens hörande.

I öfrigt afser kontraktet dels byte mellan parterna af vissa områden af Norra Djurgården, dels ock uppgifvande å ömse sidor af alla anspråk på vissa delar af Djurgårdens gärdesgårdsdistrikt. Då de områden, som föreslagits skola gå i byte mot hvarandra, utgörande å kronans sida omkring 1,460 kvadratmeter och å stadens sida omkring 1,325 kvadratmeter, med afseende å yttnehåll och läge synas ungefär motsvara hvarandra, anser jag icke något vara att erinra mot aftalet i denna del. Beträffande det s. k. gärdesgårdsdistriktet är äganderätten icke fullt klar, i det att såväl kronan som Stockholms stad göra anspråk på att äga detsamma. Närmare utredning om uppkomsten af berörda »distrikt» finnes meddelad i det vid Kungl. Maj:ts proposition till 1904 års Riksdag angående inköp af ny tomt för veterinärinstitutet fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 5 februari 1904, till hvilket jag tillåter mig hänvisa. Enligt kontraktet skall staden afstå sina anspråk på omkring 800 kvadratmeter af gärdesgårdsdistriktet, medan kronan i stället afsäger sig sina eventuella rättigheter till c:a 540 kvadratmeter däraf, och anser jag mig i betraktande af den tvistiga beskaffenheten af kronans rätt till dessa områden böra tillstyrka kontraktets godkännande jämväl i denna del. Frågan om markbytet och

om uppgifvande af kronans rätt till sistnämnda del af gärdesgårdsdistriktet synes emellertid böra underställas Riksdagens pröfning.

Emot det föreslagna tillägget till stadsplanen synes icke något vara att erinra, men anser jag i likhet med fortifikationsdepartementet, att med fastställandet af berörda tillägg bör anstå, till dess öfriga i kontraktet omförmälda villkor och bestämmelser blifvit behörigen godkända.»

De i förestående protokollsutdrag återopade bilagorna finnas fogade vid Kungl. Maj:ts proposition, dit utskottet hvad desamma beträffar tillåter sig att hänvisa.

*Utskottets
yttrande.*

På grund af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning föreslår utskottet i särskildt utlåtande af denna dag Riksdagen, bland annat, medgifva, att å kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm må uppföras en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten m. fl. institutioner och myndigheter. Och då, på sätt af ofvan intagna statsrådsprotokoll framgår, hvad i nu förevarande proposition föreslagits i viss mån utgör förutsättning för berörda byggnadsföretags utförande i enlighet med därom uppgjord plan samt utskottet icke haft något att erinra mot propositionen i öfrigt, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 10 maj 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Herrar *H. Andersson*, *F. Berg* och *A. Ekman* hafva begärdt få antecknad, att de icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
